

ვაჟა-ფშაველა ტიპისა და ტიპურობის შესახებ
VAZHA-PHAVELA ON THE TYPE AND TYPICALITY

თამარ შარაბიძე
Tamar Sharabidze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ვაჟა-ფშაველა, რეალიზმი, ტიპი, ტიპურობა
Keywords: Vazha-Pshavela, realism, type, typicality

ლიტერატურული მიმართულების - რეალიზმის - განვითარებასთან ერთად ქართულ სალიტერატურო კრიტიკულ-პუბლიცისტურ წერილებსა და თავად მწერლობაშიც დაისვა ტიპისა და ტიპურობის საკითხი. თავდაპირველად ის დაუკავშირდა მრავლის, დამახასიათებლისა და არსებითის ცნებებს; მოგვიანებით კი ამ ცნებებში გამოიკვეთა ინდივიდუალობის გაგება, რომლის გარეშეც ვერ შეიქმნებოდა მხატვრული სახე. ამას დაემატა სოციალური მოვლენის მთავარი არსის ჩვენების ფუნქცია. ტიპის გამოვლინების იდეალურ მაგალითად წარმოჩნდა ილია ჭავჭავაძის ლუარსაბ თათქარიძე და ოთარაანთ ქვრივი; ხოლო ტიპურობის განსამარტავად ილიას „კაცია-ადამიანის?!“ წინასიტყვაობა, მის მიერ მრავალთაგან ერთის ამორჩევის პრინციპი.

როგორც ვიცით, ილიამ და აკაკიმ 60-იან წლებში დაამკვიდრეს ლიტერატურულ-ესთეტიკური შეხედულებანი, შექმნეს მთლიანად ლიტერატურული გარემო, ამიტომ 80-იან წლებში მოღვაწე ვაჟასთვის სხვა რამ გახდა პრიორიტეტი. მას უკვე შექმნილი სხვაგვარად უნდა წარმოეჩინა, თავისი „მე“ გამოეხატა.

ჩვენ განვიხილავთ ვაჟას მიერ აღქმულ ტიპს და ტიპურ გარემოს, რომელთა დეფინიცია საკმაოდ განსხვავებულია სხვათაგან და მხოლოდ ვაჟასეულია, მწერლის ორიგინალური აზროვნებისა და სიტყვიერი გამოხატვის წარმომჩენია. მოკლედ რომ ვთქვათ, ბუნებრიობა ვაჟასთვის ბუნების მიბაძვაა და მით უფრო ძლიერად ხატავს მწერალი თავის მიერ არჩეულ ტიპს, რაც უფრო მეტად ბაძავს ეს ტიპი ბუნებას. ვაჟას მსოფლხედვით, „ჩვენ ბუნებაში ვარ, ბუნება ჩვენშია“. ბუნებაში მრავლად შევხვდებით ადამიანის მსგავს ტიპებს ცხოველთა სახით. მწერალი გვეუბნება, რომ ისინი კაცთა საზოგადოებაშიც არიან. ტიპური აერთიანებს ღირსებასაც და ნაკლსაც. უნაკლო პერსონაჟი ხელოვნურია, მასში არ აისახება ბუნება.

მწერალი ზუსტად აღიქვამს, რომ ტიპური, ადამიანის გარდა, შეიძლება იყოს იდეები, მოვლენები, გრძნობები და ა.შ. ვაჟა ბუნების თითოეულ მოვლენას უსადაგებს მსგავს მდგომარეობასა და გრძნობას ადამიანთა ცხოვრებაში და, თუ ეს უკანასკნელნი ბუნების ქმედებათა შესაბამისია, ტიპურად მიიჩნევს. ვაჟას ლიტერატურათმცოდნეობითი შეხედულებანი არსობრივად არ განსხვავდება 60-იანელთა შეხე-

დუღებებისგან, თუმცა ვაჟა სათქმელს მაინც განსხვავებულად აყალიბებს და ზოგიერთ მომენტში სცდება კიდეც სამოციანელთა ნააზრევს.

ლიტერატურა:

ბენაშვილი, დ. (1961). ვაჟა-ფშაველა. თბილისი.

ვაჟა-ფშაველა. (1964). თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად, ტ. 9.
თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“.

„კაი ყმა“. (1986). კაი ყმა, მოგონებები ვაჟა-ფშაველაზე. თბილისი: თსუ გამომცემლობა.

The issue of the type and typicality was raised in Georgian literary criticism-publicist letters and literature itself, with the development of the literary direction – Realism. Initially, it was related to the notions of many, characterizing and substantial; later, the understanding of individuality was outlined in the aforementioned notions, without which a fictional character was impossible to be created. In addition, the function to show the main essence of social events. An ideal example of the expression of the type appeared to be Ilia Chavchavadze’s *Luarsab Tatkaridze* and *Otaraant Widow*; while an example of the clarification of typicality was the Foreword to Ilia’s *Is a Human a Man?!*; his principle of selecting one from the many.

As we are aware, Ilia and Akaki established literary-aesthetic visions in the 1860s; created the whole literary environment; therefore, Vazha, who wrote his works during the 1880s, had a different priority. He was to represent the already created differently and to express his “I”.

We discuss the type and typical environment perceived by Vazha, the definition of which is quite different from those of others and is uniquely Vazha’s; it represents the original way of thinking and verbal expression of the writer. In short, for Vazha, naturality is imitating nature and the more the type selected by the writer is close to nature, the more powerfully the writer creates the type selected by him. According to Vazha’s worldview – “We are within nature and nature is within us”. There are many animals in nature with human-like types. The writer tells us that they are also present

in human society. The typical unites both dignity and weaknesses. A perfect character is artificial; he does not reflect nature.

The writer perceives exactly that aside from a human, ideas, events, feelings, etc can also be typical in nature. Vazha applies each natural event with a similar condition and presents a feeling in human life and if the latter is relevant to natural events, believes it to be typical. Vazha's literary views are not fundamentally different from those of the 1860s, although Vazha still expresses his thoughts differently and at certain moments exceeds the ideas of the sixties.

References:

Benashvili, D. (1961) Vazha-Pshavela. Tbilisi.

„Kai Kma” (1986) kai q'ma, mogonebebi vazha-pshavelaze [Memoirs about Vazha-Pshavela. Tbilisi: TSU Press].

Vazha- Pshavela (1964) tkhzulebata sruli k'rebuli at t'omad, t'. 9. tbilisi: sabch'ota sakartvelo. [Complete collection of works in ten volumes, vol. 9 Tbilisi: Sabchota Sakartvelo].